

Länsstyrelsen
GOTLANDS LÄN

Gotlands besöksnäring **plastbantar**

Upplevelse, evenemang och event

Gotlands besöksnäring plastbantar

Upplevelse, evenemang och event

Utgiven av: Länsstyrelsen i Gotlands län

Titel: Gotlands besöksnäring plastbantar – Uplevelse, evenemang och event

Foto | framsida: Mostphotos

Foto | inlaga: Anges i anslutning till bild

Tryckeri: Länsstyrelsen i Gotlands län, Visby

Tryckår: 2020

Foldern är framtagen av Länsstyrelsen i Gotlands län i samarbete med Mats Lönngren från Mikom och Maria Larsson från Marla Miljödialog. Projektet ”Gotlands besöksnäring plastbantar” genomfördes i samarbete med Gotlands förenade besöksnäring och finansierades med medel från Naturvårdsverket.

Gotlands besöksnäring plastbantar

En av de viktigaste källorna till nedskräpning till haven bedöms vara strandbesökare och kustnära turism. 71 procent av skräpet antas komma från landbaserade aktiviteter, där majoriteten av föremålen har lämnats på plats.

Gotland är en ö med utbredd turism och många besökare framförallt under sommarhalvåret. Engångsartiklar används i stor utsträckning, och plast och annat avfall återfinns i naturen, på öns stränder och i havet. Förutom den negativa effekten på natur och miljö som plastnedskräpning har, påverkas upplevelsen av Gotland som besöksmål och Visby världsarv negativt.

Länsstyrelsen på Gotland fick finansiering av Naturvårdsverket till projektet "Gotlands besöksnäring plastbantar" under 2019. Målet var att minska spridningen av plast till natur och hav och göra Gotland till ett mer hållbart besöksmål.

Projektet genomfördes i samarbete med Gotlands förenade besöksnäring. Deltagare var företag inom besöksnäringen på Gotland, inklusive projektgruppen för Almedalsveckan. Under hösten fick de ökad kunskap kring plast för att göra mer hållbara val vid inköp och minska sin plastanvändning. Ett antal goda exempel på plastbantning från olika delar av besöksnäringen på Gotland presenterades också.

Denna folder vänder sig till besöksnäringen på Gotland för att inspirera till fortsatt plastbantning.

Plast och miljö

Plast är på många sätt ett bra material. Med sin låga vikt ger plasten upphov till energibesparingar, förlänger hållbarheten på mat och är användbar inom många olika områden. Idag används dock plast på ett sätt som inte är hållbart.

Den plast som hamnar i naturen tar hundratals år att brytas ned. En stor del av detta skräp återfinns i våra vattendrag och hav. Idag har ett antal ”plastkontinenter”, som består av en hög koncentration av plast, bildats i världshaven. Den största kontinenten, som finns i Stilla havet, motsvarar en yta av tre gånger Frankrike. Om utvecklingen fortsätter visar forskning att det runt 2050 kan finnas mer plast än fisk i våra hav.

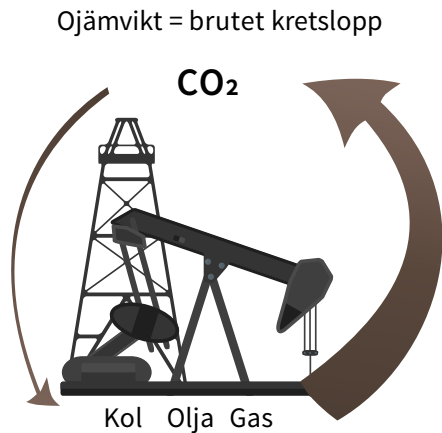
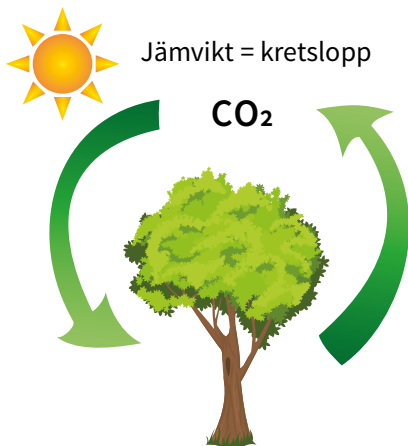
Den mesta plasten är tillverkad av fossila lager av olja och gas. När den bryts ned eller eldas upp bildas koldioxid. Plast bidrar därmed till växthuseffekt och klimatförändringar. Det innebär bland annat stigande temperatur globalt, isar som smälter och varmare hav som sakta stiger. I Sverige kan vi förvänta oss kortare och blötare vintrar och torrare somrar. Gotland som redan är utsatt för vattenbrist hör till de områden som väntas få det ännu torrare.

En del plaster innehåller tillsatta kemikalier som kan göra skada om de hamnar i naturen eller vara ohälsosamma för människor och djur. Mikroplast är plastpartiklar som är mindre än 5 mm och deras påverkan på miljö och människor är inte helt kartlagd, mycket forskning pågår på området. En hel del mikroplaster kommer från rökgaser efter förbränning och från industrier. Rester regnar ned som minimala mikroplaster. Mikroplaster blir också resultatet av den nedbrytning som sker av synligt plastskräp.

Olika plaster

Fossil plast är plast som är tillverkad av koltomerer från olja och naturgas. 99 procent av all plast som tillverkas globalt är fossil. I slutet av plastens liv bildas alltid koldioxid och plasten bidrar därför till pågående klimatförändringar.

Förnybar plast kallas ibland för bioplast och har samma kemiska uppbyggnad som fossil plast. Skillnaden är råvaran. Bioplaster kommer från stärkelse i växter som majs och sockerrör eller från cellulosa från träd. Även dessa plaster ger ifrån sig koldioxid vid förbränning, men om man kompenserar detta genom att plantera lika många växter som en gång blivit plast får vi ett kretslopp av koldioxid.

Bildidé: Mikom

Återvunnen plast är tillverkad av gammal plast, antingen fossil eller förnybar. Exempel på saker av återvunnen plast är soppor, säckar, hinkar, bullerplank och utomhusmöbler. Återvunnen plast ska inte vara i kontakt med livsmedel eftersom det kan finnas rester av ämnen i plastråvaran som kan vara skadliga.

Komposterbar plast kan tillverkas av både fossil och förnybar råvara. Denna plast bryts ned lättare, men utan speciella anläggningar tar det lång tid, cirka 200 år istället för 400 år.

Plastsiffror

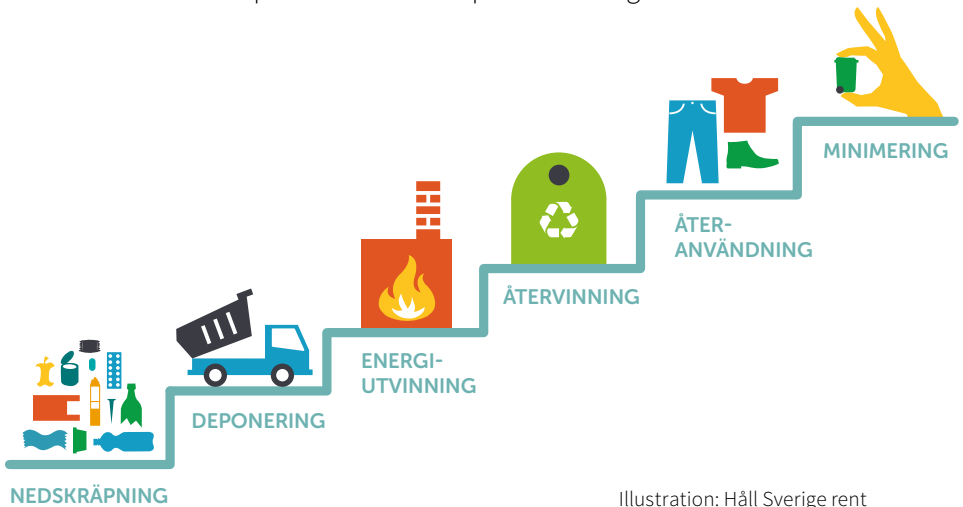
- 99 % av all plast idag är fossil
- 1 % av alla plastprodukter i Europa är tillverkade av förnybar råvara
- 40 % av plast i Europa används till förpackningar
- 45 % av förpackningsplast i Sverige samlas in till återvinning. Av denna sorteras hälften ut till energiproduktion
- Till slut återstår 16 % av förpackningsplasten som de facto återvinns
- PET-flaskor ingår i ett separat återvinningssystem. 85 % av dessa återvinns i Sverige.

Sifferkälla: Uppsala klimatprotokoll, 2018

Plastbanta med avfallstrappan

Avfallstrappan är ett EU-direktiv som är antaget i den svenska miljöbalken och styr hur avfallet ska tas om hand. I Sverige slängs varje år nästan 500 kilo avfall per person. Konsumtionen ökar i hög takt och då även avfallet. Istället för att tillverka, köpa och slänga plastprodukter behöver plasten bli en del av en cirkulär ekonomi. Region Gotlands avfallsplan säger att vi ska röra oss uppåt i avfallstrappan. Ju högre man kommer i den, desto bättre är det ur plastbantningssynvinkel.

1. Det bästa sett till resurser, klimat och miljö är att förhindra att avfall skapas, så kallad **minimering** av avfall, genom att inte köpa plast alls.
2. Näst bäst är att **återanvända** produkten. Det kan innebära att istället för att köpa nya utemöbler i plast köpa dem på secondhand.
3. Då vi måste göra oss av med ett plastföremål eller förpackning så ska den **återvinnas**. Plastförpackningar sorteras i återvinningskärl och annat plastavfall lämnas på återvinningsstationer.

4. Om plastmaterialet inte kan återvinnas kan det eldas upp istället. Då återvinns en del av den **energi** som finns i plasten.
5. **Deponi** av plast bör undvikas och sker idag endast i liten omfattning i Sverige. Det kan till exempel handla om en del byggavfall.
6. **Nedskräpning** är det sämsta alternativet och ska helt undvikas.

På medeltiden fanns ingen plast

Medeltidsveckan har en tydlig ambition att leva upp till sitt historiska arv. Medeltiden innebar ett utpräglat kretsloppssamhälle och det fanns definitivt ingen plast.

– Att minska och sortera plast är att vara historiskt korrekt, säger Björn Sundberg projektledare för Medeltidsveckan med ett skratt. Det har varit en lång resa för att minska plast och annat avfall. Efter ett evenemang som lämnade ett stort sopberg en morgon i Nordergravar vände organisationen sig till Håll Sverige Rent för hjälp.

– Året därpå, 2010, blev vi ett miljömärkt event. Vi började på en instegsnivå och sedan dess har vi hela tiden flyttat ribban uppåt, säger Björn.

Några exempel på vad som har gjorts hittills för att minska plasten är att all engångsplast förbjudits på restaurangtorget, det ställs krav på leverantörer att förpacka profilprodukter utan plastpåsar och ett flergångskrus med ett pantsystem har tagits fram.

– Antingen köper man med sig kruset eller så lämnar man igen det och får panten tillbaka, säger Björn. Det gör att vi slipper engångsmuggar och besökaren får en bättre upplevelse.

Han menar att det gäller att inte fastna i problem utan att se det som en successiv rörelse framåt. En viktig framgångsfaktor är att möta besökare, att gå i dialog och berätta vad som ligger bakom ambitionerna att bli av med plasten.

– Kommunikationen kring till exempel ölsejdlarna är ett exempel på bra dialoger, säger Björn.

Källor till information

Det går om vi vill – förslag till en hållbar plastanvändning

Regeringsbetänkande 2018

www.regeringen.se/4aeebe/contentassets/9286487f6ecb45e2a2de0f90bfeea8e8/det-gar-om-vi-vill---forslag-till-en-hallbar-plastanvandning-sou-201884

Klimateffektiv plastupphandling med vägledningar och checklistor

Uppsala klimatprotokoll

klimatprotokollet.uppsala.se/inspiration-och-samverkan/klimateffektiv-plastupphandling

Frågor och svar om plastförpackningar

Förpacknings- och tidningsinsamlingen

www.ftiab.se/316

25 förpackningar för framtiden, AGFO

agfo.se/2018/04/kan-man-ata-framtidens-forpackningar

Plast ett stort problem i våra hav, Håll Sverige Rent

www.hsr.se/fakta/fakta-om-skrap/plast-ett-stort-problem-i-vara-hav

Hej då engångsmugg!

Projekt med Håll Sverige Rent, Pressbyrån och 7-Eleven

www.hsr.se/hej-da-engangsmugg

www.hsr.se/sites/default/files/kopprapporten_digital_hall_sverige_rent.pdf

The new plastics economy, Ellen MacArthur Foundation

www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/

EllenMacArthurFoundation_TheNewPlasticsEconomy_19012016.pdf

Nya krav på engångsplast från Naturvårdsverket

www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/

Uppdelat-efter-omrade/Plast/Engangsplast--nya-krav-for-flera-produkter

Checklista

Upplevelse, evenemang och event

☐	☐	☐	Plaststrategi med handlingsplan
☐	☐	☐	Fasa ut reklampennor i plast
☐	☐	☐	Fasa ut ballonger
☐	☐	☐	Fasa ut sugrör i plast
☐	☐	☐	Glas/porslin istället för plastmuggar
☐	☐	☐	Fasa ut alla engångsbestick
☐	☐	☐	Fasa ut alla engångstallrikar
☐	☐	☐	Gåvor i andra material än plast
☐	☐	☐	Skyltar och dylikt i andra material än plast
☐	☐	☐	Vid matbeställning – minska användningen av plastfolie
☐	☐	☐	Vid matbeställning – inga engångsförpackningar
☐	☐	☐	Använd soppar i återvunnen/förnybar plast
☐	☐	☐	Central sorteringsmöbel istället för papperskorgar på kontor
☐	☐	☐	Tydlig sopsortering för deltagare
☐	☐	☐	Kranmärk evenemang (inget flaskvatten serveras)
☐	☐	☐	Svanenmärkt och kravmärkt evenemang
☐	☐	☐	Rabatt med egen matlåda/vattenflaska/flergångsmugg

Redan avklarad

Ska påbörjas

Ej relevant

Kontakta oss

Länsstyrelsen i Gotlands län

621 85 VISBY

Besöksadress: Visborgsallén 4

Telefon: 010-223 90 00

E-post: gotland@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/gotland